

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж2 234/21
14.5.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Ивана Негића, председника већа, Весне Филиповић и Александре Ђорђевић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Драган Драгићевић, адвокат из Уба, ул. Краља Петра I ослободиоца бр. 52, против тужених 1. ББ из ..., ..., 2. мал. ВВ, чији је привремени старатељ Заједнички центар за социјални рад “Солидарност” за Општине Љиг, Лајковац и Мионица, ул. Карађорђева бр. 8, Љиг, 3. ГГ из ..., ... и 4. Заједничког центра за социјални рад “Солидарност” за Општине Љиг, Лајковац и Мионица, коју заступа директор центра, ради утврђивања очинства, предаје детета, вршења родитељског права и виђања мал. детета, одлучујући по жалби туженог Заједничког центра за социјални рад “Солидарност” за Општине Љиг, Лајковац и Мионица, изјављеној против пресуде Вишег суда у Ваљеву П2 16/19 од 22.03.2021. године, у седници већа одржаној дана 14.5.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба туженог четвртог реда Заједничког центра за социјални рад “Солидарност” за Општине Љиг, Лајковац и Мионица, па се **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Вишег суда у Ваљеву П2 16/19 од 22.03.2021. године у ставу првом изреке.

УКИДА СЕ пресуда Вишег суда у Ваљеву П2 16/19 од 22.03.2021. године у ставу другом, трећем, четвртом и петом изреке и спис предмета у том делу **ВРАЋА** истом првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Ожалбеном пресудом, усвојен је тужбени захтев, па је утврђено да је тужилац АА из ..., ЈМБГ ..., биолошки отац мал. ВВ, ЈМБТГ ..., рођене ... године у, од

мајке ..., а која је уписана у матичну књигу рођених за матично подручје ..., под текућим бр. ... за годину, што су тужени мал. ВВ, ББ, ГГ и Заједнички центар за социјални рад “Солидарност” Љиг дужни признати и трпети да тужилац АА буде уписан у матичну књигу рођених, као отац мал. ВВ, у року од 15 дана од дана пријема пресуде, под претњом извршења (став први изреке). Тужилац АА и тужена ББ ће заједнички вршити родитељско право према мал. ВВ, с тим што ће се пребивалиште мал. ВВ сматрати пребивалиште родитеља село ..., Општина ... (став други изреке). Обавезан је тужени Заједнички центар за социјални рад “Солидарност” Љиг да мал. ВВ преда тужиоцу АА у року од 6 месеци од дана пријема пресуде, под претњом извршења (став трећи изреке). Наложено је туженом Заједничком центру за социјални рад “Солидарност” Љиг да спроведе поступак реадапације мал. ВВ у биолошку породицу, тако што ће у прва два месеца, по пријему пресуде, организовати виђање између мал. ВВ и биолошких родитеља тужиоца АА и тужене ББ која ће трајати 1 сат недељно, да би у следећа два месеца ово виђање трајало 3 сата недељно, потом у петом месецу 3 сата недељно у кућним условима код родитеља и у шестом месецу са спавањем код родитеља једном недељно, да би се у случају да пресуда не постане правноснажна у року од 6 месеци од дана пријема ове пресуде виђање наставило спавањем код родитеља једном недељно до предаје детета, под претњом извршења (став четврти изреке). Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове (став пети изреке).

Против наведене пресуде жалбу је благовремено изјавио тужени четвртог реда Заједнички центар за социјални рад “Солидарност” за Општине Љиг, Лајковац и Мионица, побијајући је у целости, због битних повреда поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући првостепену пресуду, у границама овлашћења прописаних одредбом 386 Закона о парничном поступку - ЗПП (“Службени гласник РС” бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020) у вези члана 202 Породичног закона (“Службени гласник РС” бр. 18/2005, 72/2011 – други закон и 6/2015), Апелациони суд у Београду је оценио да је жалба четвртотуженог делимично основана.

У првостепеном поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка прописане чланом 374 став 2 тачке 1, 2, 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на које другостепени суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац и тужена ББ су почев од 2014. године живели у ванбрачној заједници, из које је рођена мал. ВВ дана ... године у ... Мал. ВВ је уписана у матичну књигу рођених од мајке ББ и оца ГГ након чега је правноснажном пресудом Вишег суда у Ваљевоу П2 10/19 од 30.09.2019. године утврђено да тужени ГГ није отац мал. ВВ, те је наложено да се тужени брише као отац мал. ВВ из матичне књиге рођених. Према извештају Центра за генетику “ДНК” д.о.о. Београд лабораторијске ознаке 19.2264 од 24.09.2019. године тужилац АА јесте биолошки отац мал. ВВ. На записнику пред Центром за социјални рад “Солидарност” ББ је 01.11.2017. године дала сагласност за усвојење мал. ББ, при чему је означила да жели да усвојитељ буде ГГ, али се сагласила и да усвојитељ буде свако ко испуњава услове и ко би се адекватно бринуо о детету. Дана 23.03.2018. године тужилац АА је

дао изјаву пред истим Центром за социјални рад у којој је навео да је биолошки отац мал. ВВ, да због непоседовања личне карте није у могућности да у матичној књизи рођених буде уписан као отац и да није сагласан са признавањем очинства из разлога што неће да противречи мајци детета која се сагласила са усвојењем детета са означавањем усвојиоца. Решењем Заједничког центра за социјални рад “Солидарност” бр. 572-04-10/17 од 06.01.2017. године малолетној ВВ је постављен привремени старатељ коју дужност је одређено да врши непосредно Заједнички центар за социјални рад “Солидарност”. ББ је 03.10.2018. године обавестила Центар за социјални рад да повлачи сагласност за усвајање, будући да је у изјави означила усвојитеља, а да је поступак усвојења започет са другом породицом. Дана 08.10.2018. године Центар за социјални рад “Солидарност” је обавестио ББ да не прихвата њену изјаву о повлачењу сагласности за усвојење мал. ВВ, јер је за то протекао рок од 30 дана, прописан чланом 95 став 4 Породичног закона. У поступку збрињавања детета, према мишљењу правника ГГ, утврђено је да је мајка детета ББ корисник социјалне помоћи, као лице неспособно за рад по основу психијатријске болести shizofrene psihoze. ББ је по рођењу детета наставила непосредну бригу о детету уз стални надзор и контролу водитеља случаја и Патронажне службе Дома здравља Љиг, при чему су даване непосредне инструкције и препоруке у вези неге детета. Праћењем је утврђено да се ББ здравствено стање погоршало, а њена функционалност, као родитеља, у опадању. Према извештају Института за ментално здравље од 19.12.2016. године мајка није побољшала капацитете за обављање родитељске дужности, нарушен јој је раматизам и функционалност, без капацитета за ремисију и ресоцијализацију. Из извештаја Дома здравља Љиг произилази да мајка не даје детету одговарајућу исхрану сходно узрасту, не зна детету да да прописану терапију и да дететов развој заостаје календарском узрасту својих вршњака. Социјални радник је изнео став 23.12.2016. године да због занемарености детета од стране мајке, њене нефункционалности и незадовољавања основних потреба детета за исхраном, хигијеном и адекватном међусобном комуникацијом у смислу подизања детета за његов правилан развој, дете треба издвојити из природног окружења и збринуту у хранитељску породицу. Правник је дала мишљење да је сагласна са таквим предлогом, јер се и сама на терену лично уверила у нефункционалност породице, потонуло мајке, незаинтересованост ББ партнера, лоше хигијенске услове, на који начин је и безбедност мал. ВВ угрожена. Пред Центром за социјални рад “Солидарност” дана 26.03.2018. године ББ је потврдила сагласност за усвојење мал. ВВ из разлога што због болести није у могућности да преузме бригу о њој. На састанку Стручног тима за рад са малолетним лицима под старатељством одржаног дана 16.05.2019. године донет је закључак да је у најбољем интересу мал. ТВВ, која се налази у хранитељској породици ББ и ЂЂ из ... од 09.04.2019. године, да се одржи континуитет у личним односима са потенцијалном усвојитељском породицом ЕЕ и ЖЖ из ..., где је била упућена решењем центра, у периоду међусобног прилагођавања почев од 09.10.2018. године, а измештена након што је дошло до значајних промена у погледу породичног правног статуса детета, услед којих није било могуће заснивање усвојења. Тужилац и даље живи заједно са туженом ББ, сада ради, запослен је у ЗЗ где сваки дан путује и остварује зараду од 60.000,00 динара, а из здравствених разлога када је мал. ВВ имала 9 месеци није био у могућности (због задобијених повреда) да дете држи и брине о детету, као ни да остварује зараду као пре тога. Тужилац има сина од 12 година који живи у ... и са њиме одржава односе и учествује у његовом издржавању. ГГ и његова супруга су постали

хранитељска породица и прво дете које су примили је била мал.ВВ, коју су заволели, након чега их је директор Центра за социјални рад обавестио да ВВ мора да иде на усвајање, са чиме су се ГГ и његова супруга сагласили, сматрајући да ће бити одређени за усвојитеље. Како у томе нису успели, трећетужени је поднео тужбу за утврђење очинства, због чега је осуђен пресудом Основног суда у Ваљеву Спк 42/19 од 24.09.2019. године за кривично дело давање лажног исказа (као и ББ за исто кривично дело), због чега им је изречена условна осуда. Тужена ББ је у исказу навела да живи у ... са супругом, али често одлази у ..., где има кућу, да није запослена, али чува једног човека који је болестан. Према налазу вештака – мишљење др Наде Илић, специјалисте медицинске психологије, и др Јасмине Пашић, специјалисте неуропсихијатрије је да тужилац АА није заостао у душевном развоју, не испољава знаке привремене или трајне душевне болести или поремећености, да постоје елементи неодговорности као црте личности, али да сада испољава мотивацију за вршење родитељског права, те је мишљење вештака да је тужилац способан да врши родитељско право и не постоје разлози за лишење тужиоца родитељског права, док ББ није заостала у душевном развоју, болује од хроничне душевне болести из круга шизофрених психоа која је сада у фази ремисије. Због хроничности и тока душевне болести вештаци сматрају да није способна да самостално врши родитељско право, али да иста то право може вршити уз адекватан надзор и редовно узимање прописане терапије. Првостепени суд је из налаза и мишљења Института за ментално здравље Београд утврдио да тужилац АА има очувану родитељску способност и способан је за самостално вршење родитељског права, да је тужена ББ болесна од трајне душевне болести из круга шизофрених психоа и због лимитираних потенцијала услед хронификованог стања због основне болести није способна да самостално врши родитељско право, али може да буде подршка оцу приликом вршења родитељског права, јер је њено психичко стање у тренутку давања налаза и мишљења у задовољавајућој ремисији и није угрожавајуће по мал. дете, да је ВВ девојчица узраста 4 године и 11 месеци, контакт лако прихвата, спонтана у комуникацији, радознала, показује интересовања за понуђену активност, емотивно је топла, а афективно стабилна. Нису уочени поремећаји перцепција, мишљење је у складу са узрастом. Девојчица је актуелно емотивно везана за потенцијалне усвојитеље, а према биолошким родитељима је резервисана и не показује емотивну везаност. Обзиром да дете површно познаје своје родитеље, предложен је поступан модел виђања са родитељима, с тим што се комисија посебно изјаснила и о том моделу реадапације. У најбољем је интересу мал. детета да живи у биолошкој породици и да је потребно поновно успостављање односа родитеља и деце, те обзиром да су деца по природи прилагодљива, мал. ВВ је здраво дете и по мишљењу комисије неће бити проблема у поновном успостављању односа

Првостепени суд је, примењујући одредбе члана 55 и 251 став 3 Породичног закона, имајући у виду извештај Центра за генетику “ДНК” д.о.о., те исказе парничних странака и садржај списка предмета Центра за социјални рад, утврдио очинство тужиоца, посебно што у вези са утврђивањем очинства нема никаквих ограничења везано за садашњи статус детета које се налази у хранитељској породици. Даље, првостепени суд је оцењујући да није донето решење о усвајању, јер нису ни били испуњени услови из члана 91 Породичног закона за усвајање (јер отац мал. ВВ – тужилац није дао сагласност за усвојење), примењујући одредбу члана 60 Породичног закона нашао да мал. ВВ има право да живи са родитељима и право да се родитељи о

њој старају, те ценећи налаз вештака – мишљење др Наде Илић, специјалисте медицинске психологије, и др Јасмине Пашић, специјалисте неуропсихијатрије, налаз и мишљења Института за ментално здравље Београд одлучио да ће тужилац и тужена првог реда заједнички вршити родитељско право према мал. ВВ и да ће њено пребивалиште бити село ..., ..., јер је у најбољем интересу мал. детета да живи у биолошкој породици и да је потребно поновно успостављање односа родитеља и детета. Стога је првостепени суд усвојио захтев за предају детета тужиоцу, с тим што је одлучио да је пре предаје потребно да прође период реадаптације у трајању од 6 месеци, сагласно налазу вештака, те је, примењујући члан 75 став 1 и 260 став 1 Породичног закона, одлучио као у ставу другом, трећем и четвртном изреке ожалбене пресуде.

Одлука првостепеног суда којом је у ставу првом утврђено очинство тужиоца у односу на мал. ВВ, рођену ... године, је правилна и на закону заснована, а за своју одлуку првостепени суд је дао довољне и јасне разлоге, које у свему као правилне прихвата и Апелациони суд.

Правилно је првостепени суд у овом делу, како оцењујући исказе тужиоца и првотужене о одржавању односа у време критичног зачећа детета, тако и извештај Центра за генетику “ДНК” д.о.о. Београд лабораторије од 24.09.2019. године, којим је утврђено биолошко очинство мал. ВВ, а посебно имајући у виду да жалба четвртотужене не садржи суштинске разлоге побијања пресуде првог степена у овом делу, то је, сходно члану 390 ЗПП, пресуда у ставу првом изреке потврђена као ставом првим изреке ове другостепене одлуке.

Међутим, по налажењу Апелационог суда, одлука првостепеног суда у преосталом делу (ставовима другог-петог) се за сада не може прихватити као правилна због тога што је у том делу побијана одлука захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП, на коју тужени четвртог реда основано указује у жалби, јер нема разлога о свим битним чињеницама, а дати разлози нису јасни и контрадикторни су, што све представља недостатке због којих се пресуда не може испитати.

У овом делу првостепени суд је одлучио да ће тужилац – отац и тужена првог реда – мајка заједнички вршити родитељско право према мал. ВВ, рођеној године, чије пребивалиште ће бити пребивалиште родитеља село ..., Општина ..., при чему је обавезан Заједнички центар за социјални рад “Солидарност” да мал. ВВ преда тужиоцу у року од 6 месеци од дана пријема пресуде, те наложено истом центру да организује виђање између мал. ВВ и биолошких родитеља тужиоца и првотужене по моделу ближе описаном ставом четвртим изреке ожалбене пресуде. Овакву одлуку првостепени суд је засновао на мишљењу др Наде Илић и др Јасмине Пашић, као и Института за ментално здравље Београд.

Одредбом члана 75 Породичног закона је прописано да родитељи родитељско право врше заједнички и споразумно када воде заједнички живот. Родитељи родитељско право врше заједнички и споразумно и када не воде заједнички живот ако закључе споразум о заједничком вршењу родитељског права и ако суд процени да је тај

споразум у најбољем интересу детета. Чланом 76 истог закона је даље прописано да споразумом о заједничком вршењу родитељског права родитељи детета писмено се саглашавају да ће родитељска права и дужности обављати заједнички, међусобним споразумевањем, које мора бити у најбољем интересу детета. Саставни део споразума о заједничком вршењу родитељског права јесте и споразум о томе шта ће се сматрати пребивалиштем детета.

Одредбом члана 266 став 1 Породичног закона прописано је да у спору за заштиту права детета и у спору за вршење, односно лишење родитељског права суд је дужан да се руководи најбољим интересом детета.

Одредбом члана 270 Породичног закона прописано је да пре него што донесе одлуку о заштити права детета или вршењу родитељског права, суд је дужан да затражи стручно мишљење органа старатељства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима, а одредбом члана 272 став 2 да ако родитељи нису закључили споразум о вршењу родитељског права или суд процени да њихов споразум није у најбољем интересу детета, одлуку о поверавању заједничког детета једном родитељу, о висини доприноса за издржавање од стране другог родитеља и о начину одржавања личних односа детета са другим родитељем доноси суд.

На првом месту, нејасна је и контрадикторна одлука првостепеног суда из става другог и трећег изреке, јер је ставом другим обавезан четвртотужени Центар за социјални рад да преда мал. ВВ оцу у року од 6 месеци од дана пријема пресуде, док је у следећем ставу одређено виђање између мал. ВВ са биолошким родитељима у прва два месеца 1 сат недељно, затим у друга два месеца 3 сата недељно, у петом месецу 3 сата недељно и у шестом месецу са спавањем код родитеља једном недељно. Контрадикторна је и одлука о предаји мал. детета тужиоцу, иако је претходно утврђено заједничко вршење родитељског права и тужиоца и првотужене - оца и мајке, а, с друге стране, на који начин ће се спровести став четврти изреке о постепеној реадaptацији мал. ВВ уколико је утврђен парнициони рок за предају детета оцу од 6 месеци који тече одмах од дана пријема пресуде, при чему су изостали разлози да ли је таква одлука у најбољем интересу мал. детета.

Даље, одлука из става другог изреке којим је утврђено заједничко вршење родитељског права тужиоца и првотужене је донета уз погрешну примену материјалног права. Цитираним одредбама Породичног закона је предвиђено утврђење заједничког вршења родитељског права оца и мајке само у случају постигнутог споразума о заједничком вршењу родитељског права родитељи детета и то у писменом облику којим се они саглашавају да ће родитељска права и дужности обављати заједнички, међусобним споразумевањем. У конкретном случају, према стању у спису предмета, првостепени суд је одлучивао о тужби тужиоца за утврђење очинства и по захтеву за поверавање малолетне ВВ оцу на самостално вршење родитељског права. Из наведеног следи да између парничних странака нема закљученог споразума о заједничком вршењу родитељског права о чијој садржини је суд могао да одлучује у смислу одредби чл. 75 и 76 Породичног закона оценом да ли је исти у најбољем интересу малолетног детета.

Према одредби члана 67. Породичног закона смисао родитељског права је да је изведено из дужности родитеља и да постоји само у мери која је потребна за заштиту личности, права и интереса детета. Садржина родитељског права које се састоји од дужности старања о детету, чувања и подизања, васпитања и образовања, заступања и издржавања детета, као и управљања и располагања његовом имовином, регулисана је одредбама члана 68. до 74. Породичног закона. Циљ ових дужности и права родитеља је добробит и најбољи интерес детета. У смислу 266. истог закона, суд је увек дужан да се у спору за заштиту права детета и спору за вршење, односно лишење родитељског права руководи најбољим интересом детета. Одредбом члана 270. Породичног закона, прописано је да је пре него што донесе одлуку о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права, суд дужан да затражи налаз и стручно мишљење од органа старатељства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима. Одредбом члана 272. став 2. истог закона прописано је да, ако родитељи нису закључили споразум о вршењу родитељског права или суд процени да њихов споразум није у најбољем интересу детета, одлуку о поверавању заједничког детета једном родитељу, о висини доприноса за издржавање од стране другог родитеља и о начину одржавања личних односа детета са другим родитељем доноси суд. Члан 77. Породичног закона, прописује услове за самостално вршење родитељског права, па је одредбом члана 77. став 3. наведеног закона прописано да један родитељ сам врши родитељско право на основу одлуке суда када родитељи не воде заједнички живот, а нису закључили споразум о вршењу родитељског права.

У конкретном случају из списка предмета произилази да је првостепени суд извео доказ на релевантне спорне околности вештачењем преко Института за ментално здравље РС о поверавању на вршење родитељског права мал. ВВ, које је у најбољем интересу мал. детета, који је приликом давања налаза и мишљења имао у виду како медицинску документацију оба родитеља, тако и дописе Заједничког центра за социјални рад “Солидарност”, психијатријски налаз, мишљење психолога, опсервацију односа родитеља и детета и детета, на основу чега је дато мишљење и закључак како писмено, тако и усмено, при чему првостепени суд у ситуацији када ни тужилац ни првотужена нису лишени родитељског права, а у одсуству закљученог споразума родитеља о заједничком вршењу родитељског права је првостепени суд пропустио да цени законом прописане услове за поверавање мал. ВВ кроз постојање адекватних услова ради правилног развоја, те могућности старања о животу, здрављу, поштовања вредности, емоционалног, етичког и националног идентитета породице и друштва (негу, бригу и старање) адекватно потребама мал. детета у смислу одредбе члана 270 ПЗ. Сагласно наведеном, у датој ситуацији специфичној у томе што је мал. ВВ до деветог месеца живота била и живела у биолошкој породици оца и мајке (тужиоца и првотужене), а затим због неадекватног старања, бриге и неге детета од стране родитеља премештена у више хранитељских породица, а затим започет поступак усвојења по датој сагласности мајке а затим и оца, првостепени суд је био у обавези да адекватно оцени најбољи интерес мал. детета са аспекта задовољења потреба у свим сегментима живота и развоја мал. ВВ образно њеном узрасту, што значи не само у погледу способности родитеља да врше родитељско право, већ и са становишта најбољег интереса детета, сходно цитираним одредбама Породичног закона из члана

266 и 270.

Из наведених разлога је првостепена пресуда морала бити укинута у наведеном делу и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

У поновном поступку, првостепени суд ће поступити по примедбама из овог решења, на тај начин што ће правилно оценити најбољи интерес мал. детета приликом доношења одлуке о вршењу родитељског права, те имајући у виду да мал. дете претходно није живело са биолошким родитељима који на тај начин нису вршили родитељско право, ће оценити начин и услове за реадaptацију, и услове за вршење родитељског права тужиоца и првотужене према мал. ВВ, ценећи да у корпус ових права, према закону, исти представљају права и дужности који чине његову садржину (чување, васпитање, брига, нега, заступање, старање о његовом образовању и издржавању и управљању његовом имовином), и то како конкретних услова који се тичу места пребивалишта породице, околности на страни оца, тако и свих специфичних околности на страни мајке, тако и задовољење потреба мал. ВВ, а након спроведеног поступка реадaptације који ће такође оценити као могућ и најадекватнији, при чему је првостепени суд у обавези да се у свакој конкретној ситуацији води најбољим интересом детета установљено одредбом члана 6 и члана 266 Породичног закона и члана 3 став 1 Конвенције о правима детета, као и садржини одлуке у смислу члана 272 Породичног закона.

Укинута је и одлука о трошковима парничног поступка садржана у ставу петом изреке првостепене пресуде, обзиром да зависи од коначног исхода спора, у смислу члана 163 ЗПП.

Из наведених разлога, Апелациони суд је, на основу члана 391 став 1, 392 став 2 и 401 тачка 3 ЗПП, одлучио као у ставу другом изреке ове одлуке.

Председник већа-судија
Иван Негић с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић